

Een ladder op drijfzand

De veiligheidsbranche heeft een fiks aantal ineffectieve en contraproductieve zaken in de wereld gezet. Het problematische van veel van deze initiatieven is dat ze in de regel goed bedoeld zijn, intuïtief goed klinken, effect lijken te hebben en vooral: ons een goed gevoel geven.

Wat er echter vaak aan schort is een goede theoretische basis. Ook wordt er vaak onvoldoende gekeken naar ongewenste neveneffecten.

Het vrij recente verschijnsel van de certificering op tredes van de Veiligheidsladder valt volledig in deze categorie. Er zijn veel aangrijpingspunten voor kritiek op dit verschijnsel. In deze Veiligheidsfabeltjeskrant-blog deel 2 zal ik me even op één van de kwalijke neveneffecten concentreren.

Certificatie gebaseerd op omgekeerde logica

Certificering heeft positieve kanten (de Veiligheidsladder is bedoeld om veilig werk bij aannemers te stimuleren), maar ook belangrijke negatieve neveneffecten. In dit geval mede veroorzaakt doordat het tevens een middel is om werk te gunnen aan aannemers. Als je erover nadenkt, is certificatie gebaseerd op een omgekeerde logica. De redenatie is uiteraard dat een goed bedrijf zonder moeite een goede score zal behalen. De selectie van opdrachtnemers verloopt echter op basis van het certificaat. En aan dit certificaat zie je niet of het de beste van de klas was, iemand die met de hakken over de slot ging, of iemand die erin geslaagd is de boel voor de gek te houden. Het certificaat zelf zegt dus weinig over 'hoe goed' een organisatie is, al wekt het wel die schijn.

Rotzooi maken met de illusie van kwaliteit

Als je een certificaat eist, zullen velen in de regel doen wat men moet doen om aan de eisen te voldoen. Maar niet meer dan dat. Men kiest dus graag de makkelijkste weg ('leren voor het examen'), in plaats van dat men doet wat nodig is om de eigenlijke achterliggende bedoeling te vervullen. Een typisch voorbeeld van een middel dat tot doel wordt verheven. Mij zijn al verhalen verteld van gevallen waar het model bij de audit Trede 4 opleverde, omdat men de auditors kon overtuigen zonder in de praktijk de aanpak door vakmensen te observeren. Zo selecteer je aannemers met uitsluiting van anderen en je kunt ogenschijnlijk aantonen dat dit zorgvuldig is gebeurd.

*Ik ben dan ook bang dat de
Veiligheidsladder ten prooi zal vallen
aan de ISO-ziekte*

Ik ben dan ook bang dat de Veiligheidsladder ten prooi zal vallen aan de ISO-ziekte, waarbij rotzooi op zeer beheerste wijze wordt geproduceerd, terwijl iedereen de illusie heeft dat men kwaliteit vervaardigt. En nee, dat is geen kinderziekte van het Veiligheidsladder-gebeuren, dat is inherent aan alle soorten certificering.

Incentives doen goede bedoelingen teniet

En dan zijn er de gigantische *incentives* die de goede bedoelingen teniet zullen doen.

Tenslotte is een eis in de trant van “als je deze trede op de veiligheidscultuurladder behaalt, dan gunnen we jou een miljoenenklus” een enorme stimulus! Wat je meet is wat je krijgt. Als je van je aannemers eist dat ze ISO-gecertificeerd zijn, dan zullen ze dat ISO-certificaat behalen. Als je van je aannemers eist dat ze nul verzuimongevallen hebben, dan kun je er donder op zeggen dat ze een aangenaam laag aantal ongevallen hebben geregistreerd. Als je van je aannemers een bepaalde trede op de cultuurladder eist, dan zullen ze er echt wel voor zorgen om op tenminste die trede te staan. Ik neem aan dat als je eist dat aannemers aantoonbaar tenminste 1% marsmannetjes in dienst hebben, een redelijk aantal van hen dit zal kunnen documenteren.

Is veiligheidsladder-certificatie papierbende waard?

Gaat dit certificaat de veiligheid verbeteren? Misschien, een beetje. Net zoals ISO 9000 kwaliteit heeft verbeterd. Daar zijn de geleerden het trouwens niet over eens en het bewijs hiervoor is in het beste geval gebaseerd op verhalen en niet op degelijk wetenschappelijk onderzoek. En net zoals bij ISO moeten we ons ernstig afvragen of het de papierbende en negatieve neveneffecten waard is. Ik heb er een hard hoofd in! Maar helaas, ik ben bang dat het net als bij ISO voor veel bedrijven niet echt een keuze is, daarvoor zijn de belangen al te groot.

Carsten Busch | Senior adviseur arbeidsveiligheid bij Politidirektoratet, de overkoepelende organisatie van de Noorse politie en actief binnen diverse vakfora en eigenaar van www.mindtherisk.com.

> **LEESTIP: Veiligheidsfabels 1-2-3 van Carsten Busch, net uit bij Vakmedianet. In dit boek komen bijna 100 fabels binnen het veiligheidsvak aan de orde, met ruim aandacht voor certificering en cultuur.**